

ПРИРОДНИЧІ НАУКИ. ТЕХНОЛОГІЇ

УДК 378:614.255.52

DOI: 10.37026/2520-6427-2025-122-2-93-98

Ірина БОРАК,

методист Кременецького медичного
фахового коледжу імені Арсена Річинського,
аспірант Хмельницької
гуманітарно-педагогічної академії,
м. Кременець, Україна
ORCID: 0000-0002-7296-8825
e-mail: iryna.v.borak@gmail.com

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ ЗДІБНОСТЕЙ (М'ЯКИХ НАВИЧОК) МЕДИЧНИХ СЕСТЕР У МЕДИЧНОМУ ФАХОВОМУ КОЛЕДЖІ

Анотація. Стаття присвячена ключовому аспекту у підготовці медичних сестер до професійної діяльності в медичних фахових коледжах у кризових умовах сьогодення – формуванню їхніх комунікативних здібностей (м'яких навичок). У матеріалі представлено аналіз праць сучасних вітчизняних та закордонних науковців, які становлять підґрунтя розгорнутого дослідження. Зокрема з'ясовано зміст провідних таких наукових категорій: «умови», «педагогічні умови» та їхню відмінність від поняття «чинники».

Основна увага приділена обґрунтуванню педагогічних умов формування комунікативних здібностей майбутніх медичних сестер в освітньому процесі медичного фахового коледжу на засадах особистісно орієнтованого підходу. Спрогнозовано, що сукупність виокремлених педагогічних умов, які взаємопов'язані та взаємодоповнюють одна одну, сприятимуть оптимізації досліджуваного феномену. Виокремлено чотири ключові педагогічні умови формування комунікативних здібностей (м'яких навичок) майбутніх фахівців: вдосконалення змісту підготовки медичних сестер щодо формування комунікативних здібностей (м'яких

навичок), упровадженню сучасних методів навчання; посилення мотивації майбутніх медичних сестер до самоосвіти та самоорганізованої діяльності щодо формування комунікативних здібностей (м'яких навичок); налагодження ефективної суб'єкт-суб'єктної взаємодії між усіма учасниками освітнього процесу за схемою «викладач – студент» на основі особистісно орієнтованого навчання; збагачення інструментарію комунікативних засобів для формування здатності налагодження ефективної комунікації в процесі професійної діяльності.

Особливу увагу приділено інноваційним та традиційним формам і методам активізації процесу формування комунікативних здібностей студентської молоді як вагової складової їхнього професійного становлення та розвитку особистості.

Ключові слова: формування комунікативних навичок майбутніх фахівців, медична сестра, підготовка до професійної діяльності медичних сестер, педагогічні умови, педагогічні умови формування комунікативних здібностей (м'яких навичок) майбутніх медичних сестер.

Iryna BORAK,

methodologist of the Arsen Richynskyi
Kremenets Medical Professional College,
postgraduate at Khmelnytskyi
Humanitarian-Pedagogical Academy,
Kremenets, Ukraine
ORCID: 0000-0002-7296-8825
e-mail: iryna.v.borak@gmail.com

PEDAGOGICAL CONDITIONS OF FORMING COMMUNICATION ABILITIES (SOFT SKILLS) OF NURSES IN A MEDICAL PROFESSIONAL COLLEGE

Abstract. The article is devoted to a key aspect of preparing nurses for professional activity in medical professional colleges in the current crisis conditions, namely the formation of their communication skills (soft skills). The article presents an analysis of the works of modern Ukrainian and foreign scholars, which form the basis of the detailed study. In particular, the content of such leading scientific categories as: «conditions», «pedagogical conditions» and their difference from the concept of «factors» is clarified.

The primary attention is focused on the substantiation of pedagogical conditions for forming future nurses' communicative abilities during the educational process in a medical professional college based on a person-oriented approach. It is predicted that the set of selected pedagogical conditions, which are interrelated and complement each other, will contribute to the optimization of the studied phenomenon. The publication identifies four key pedagogical conditions for the formation of communication abilities (soft skills) of future specialists: improving the content of training of nurses in regards to the formation of communication abilities (soft skills), introducing modern teaching methods; strengthening the motivation of future nurses to self-educate and self-organise activities in order to form communication abilities (soft skills); establishing an effective «subject-subject» interaction between all participants in the educational process according to the presentation of the «teacher-student» scheme on the basis of person-oriented learning; enrichment of the toolkit of communication means for the formation of the ability to establish effective communication in the process of professional activity.

Attention is also paid to innovative and traditional forms and methods of activating the process of forming students' communicative abilities as an important component of their professional formation and personal development.

Key words: formation of communication skills in future specialists, nurse, preparation for professional activity of nurses, pedagogical conditions, pedagogical conditions of forming communication skills (soft skills) of future nurses.

Постановка проблеми. На сучасному етапі реформування вітчизняна система охорони здоров'я зіткнулася з численними викликами, пов'язаними спочатку з наслідками пандемії коронавірусу Covid-19, а нині – із повномасштабним вторгненням росії та запровадженням і дією в Україні воєнного стану. Означені виклики об'єктивували потребу в суттєвих та якісних змінах щодо професійної підготовки майбутніх фахівців сфери охорони здоров'я. Зокрема, сьогодні в Україні стрімко зростає роль медсестринських служб загалом та медичної сестри як фахівця. У зв'язку з цим Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ) розглядає сестринський персонал як реальний потенціал для задоволення зростаючих потреб населення в доступній та якісній медичній допомозі, а в нормативних державних документах (Законах України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» (1992), «Про вищу освіту» (2014) та «Про фахову вищу освіту» (2016)) наголошується, що медичні сестри є важливим

складником сфери охорони здоров'я, адже саме на них покладено особливу роль щодо підтримки пацієнтів у процесі лікування та одужання.

Зважаючи на зазначене вище, одним із найважливіших завдань підготовки майбутніх фахівців у медичних фахових коледжах є формування цілісної особистості медичної сестри, яка має володіти регламентованим об'ємом теоретичних знань, практичних навичок, а також загальнопрофесійних та культурних компетенцій, у межах яких формуються комунікативні здібності. Загалом спілкування, що передбачає взаємодію з колегами, пацієнтами та їхніми родичами, комунікативні вміння відіграють особливу роль у професійній діяльності медичної сестри, в зростанні її конкурентоспроможності та самореалізації.

За таких умов пошук дієвих підходів до підвищення якості професійної підготовки майбутніх медичних сестер в освітньому середовищі медичного фахового коледжу є пріоритетним завданням. Так, із-поміж питань, що потребують нагального вирішення, варто виокремити й питання умов формування комунікативних здібностей (м'яких / гнучких навичок) студентської молоді. Саме комунікативна компетентність та комунікаційні здібності, а також володіння специфікою професійного спілкування є важливим складником професійної культури, показником рівня готовності до професійної діяльності, особливо в медичній галузі.

Аналіз наукових досліджень та публікацій. Проблема вдосконалення підготовки медичних сестер у професійній діяльності, зокрема формування в них комунікаційних здібностей, викликає значний інтерес дослідників. Так, ученими описано систему управління якістю вітчизняної медичної освіти (І. Булах); досліджено професійну підготовку майбутніх фахівців медичної галузі на основі компетентнісного підходу (В. Ішук); схарактеризовано процес формування професійної компетентності майбутніх фахівців сестринської справи на засадах праксеологічного підходу (Н. Лісна-Міський, 2016); обґрунтовано процес формування професійно компетентних медичних сестер (Т. Закусилова); розглянуто самостійну роботу здобувачів медичних закладів як основу їхньої фахової підготовки (О. Яковець); визначено особливості формування готовності фахових молодших бакалаврів до професійного самовдосконалення в галузі медицини (К. Соцький); узагальнено результати дослідження формування готовності майбутніх медичних сестер до професійної самореалізації (І. Сірак).

Формування комунікативної компетентності здобувачів фахової передвищої та вищої освіти окреслено в розвідках Г. Білавич, М. Багрій, Н. Гречаник, С. Гнатишин (2022) та ін. Проблеми розвитку комунікативної й професійно-мовленнєвої компетентності майбутніх медичних сестер представлено в дисертаціях Н. Кіржі, І. Туровської та ін. Питання професійної підготовки медичних сестер у кризових умовах сьогодення представлено О. Демянчуком, О. Поліщуком, Л. Романишиною (2022).

Зарубіжний досвід із проблематики формування професійної компетентності майбутніх медичних працівників описано Н. Білоусовою, Є. Кваленко, Т. Силкиною, Г. Шпак та ін.

Отже, внесок низки означених вище науковців та практиків є безперечним, проте варто зауважити, що потреба в теоретичному та експериментальному дослідженні процесу формування комунікативних здібностей студентської молоді у медичному фаховому коледжі як важливий складник її професійного та особистісного розвитку спонукає до пошуку нових напрямів вирішення питання формування комунікативних здібностей (м'яких навичок) у майбутніх медичних сестер. Цьому питанню ми і хочемо присвятити нашу статтю.

Мета статті – обґрунтувати педагогічні умови формування комунікативних здібностей (м'яких навичок) майбутніх медичних сестер в освітньому процесі медичного фахового коледжу на засадах особистісно орієнтованого підходу.

Виклад основного матеріалу дослідження. З огляду на мету статті виникає потреба детальніше розглянути суть та зміст таких понять, як «комунікативні здібності (м'які навички)», «умови», «педагогічні умови», «педагогічні умови формування комунікативних здібностей (м'яких навичок) майбутніх медичних сестер».

Професійну підготовку середнього медичного персоналу розглядають сьогодні у межах особистісно орієнтованого підходу, адже в умовах сучасного інформаційного суспільства надзвичайно важливими для цієї категорії здобувачів є вміння комунікації, усвідомлювати позиції та емоції співрозмовника (колеги, пацієнта та ін.). У зв'язку з цим особливу роль відіграють м'які навички (soft skills) – універсальні непрофесійні навички, прояв яких важко відстежити, але вони дозволяють ефективно й гармонійно взаємодіяти з іншими людьми. Вони включають універсальні та загальнокультурні компетенції сучасного конкурентоспроможного фахівця. Найчастіше до таких навичок відносять: комунікативність, емоційний інтелект, емпатію, лідерство, відповідальність, креативність, пунктуальність, урівноваженість, уміння працювати в команді, творчо і нестандартно мислити, вміння приймати виважені рішення, залагоджувати конфлікти, управляти своїм часом, відповідати за наслідки своєї роботи, постійно підвищувати свій професійний рівень тощо (Дударева, Бількевич, 2023).

Варто наголосити, що формування комунікативних здібностей (м'яких навичок) майбутніх медичних сестер є важливою складовою процесу їхньої підготовки до професійної діяльності, в якому обґрунтування та впровадження педагогічних умов відіграє значну роль.

У довідкових джерелах знаходимо такі тлумачення терміна «умови», як: сукупність положень, що становить основу чого-небудь; необхідна обставина, яка надає можливість реалізувати, створити щось або ж сприяє чомусь. Зауважимо, що поняття «умови» та «чинники» не є тотожними, оскільки «чинники» існують об'єктивно, незалежно від діяльності та сприяють досягненню мети або ж навпаки гальмують її. Отже, «педагогічні умови» – це сукупність об'єктивних можливостей змісту, форм, методів, прийомів, засобів педагогічної діяльності.

У контексті нашого дослідження визначено, що

«педагогічні умови» спеціально створюються та забезпечуються в закладах освіти в процесі професійної підготовки майбутніх фахівців для досягнення визначеної мети. Ми проаналізували праці низки сучасних дослідників із проблеми підготовки медичних сестер, які базуються на дієвості педагогічних умов.

Із метою формування фахової компетентності медичних сестер дослідниця Н. Лісна-Міських досліджує умови, що стосуються: удосконалення методичного рівня підготовки; застосування активних та інтерактивних методів навчання при впровадженні дуального навчання; забезпечення самостійної роботи студентів на основі праксеологічного підходу (Лісна-Міських, 2016).

У зв'язку з цим Т. Закусилова виокремила комплекс педагогічних умов, що сприяють ефективному формуванню професіоналізму майбутніх медичних сестер у процесі фахової підготовки (оновлення змісту підготовки майбутніх фахівців із використанням інноваційних педагогічних технологій; вдосконалення педагогічної майстерності викладачів-клініцистів засобами науково-методичної роботи; використання імітаційного моделювання у квазіпрофесійній діяльності з метою активізації формування практичних умінь та навичок студентів).

У розумінні І. Туровської, організаційно-педагогічні умови є взаємопов'язаною сукупністю заходів, що здійснюються в освітньому процесі для досягнення здобувачами освіти вищого рівня сформованості певної компетентності. Авторка у дисертаційному дослідженні виокремила сукупність організаційно-педагогічних умов, що забезпечують успішне функціонування моделі формування професійно-мовленнєвої компетентності студентів медичних фахових коледжів у процесі вивчення гуманітарних дисциплін.

У ході визначення педагогічних умов, аналізу і порівняння з поданими в літературних джерелах ми спрямували свої дослідження на ті умови, що будуть ефективно формувати комунікативні здібності (м'які навички) у працівників медичної сфери, з урахуванням специфіки підготовки медичних сестер, а саме:

Перша педагогічна умова – вдосконалення змісту підготовки медичних сестер щодо формування комунікативних здібностей (м'яких навичок), упровадження сучасних методів навчання.

Друга педагогічна умова – посилення мотивації майбутніх медичних сестер до самоосвіти та самоорганізованої діяльності щодо формування комунікативних здібностей (м'яких навичок).

Третя педагогічна умова – налагодження ефективної суб'єкт-суб'єктної взаємодії між усіма учасниками освітнього процесу за схемою «викладач – студент» на основі особистісно орієнтованого навчання.

Четверта педагогічна умова – збагачення інструментарію комунікативних засобів із метою формування здатності налагодження ефективної комунікації в процесі професійної діяльності.

Зазначимо, що всі виокремлені нами вище педагогічні умови формування комунікативних здібностей (м'яких навичок) студентів медичних фахових коледжів на основі особистісно орієнтованого підходу не лише взаємозбагачують та взаємодоповнюють одна

одну, а й мають на меті оптимізувати формування досліджуваного феномена. У зв'язку з цим детальніше обґрунтуємо кожну з цих педагогічних умов, які впроваджувалися в освітній процес завдяки спеціально підібраним формам, методам і прийомам.

Обґрунтовуючи доцільність *першої педагогічної умови*, ми базувалися на наукових підходах, які були визначені низкою науковців, щодо питання професійного спілкування та його значення у становленні фахівця, а саме: характеристики феномена професійного спілкування (Н. Волкова); ролі комунікативних здібностей у формуванні готовності медичних сестер до професійної діяльності (Ю. Данелевич, Н. Кіржа, П. Мазур, І. Туровська та ін.).

Упровадження першої педагогічної умови передбачало використання в освітньому процесі медичного фахового коледжу системи традиційних та інноваційних форм та методів (семінарів, вебінарів, колективних та індивідуальних консультацій та ін.). До прикладу, нами були проведені семінари-практикуми, вебінари: «Формування м'яких навичок медичної сестри як пріоритет сьогодення», «Ефективна професійна комунікація медичної сестри: зміст та шляхи формування», «Чинники налагодження ефективної комунікації в процесі професійної діяльності медичної сестри», «Активізація комунікативних здібностей медичної сестри – вимога часу» та ін. Із метою посилення формування досліджуваного феномена зі здобувачами світи у вільний від занять час проводилися колективні та індивідуальні консультації.

Підґрунтям виокремлення *другої педагогічної умови* слугували праці дослідників В. Бенери, О. Варави, П. Сидоренко, О. Червоної та ін., оскільки особистісно орієнтований підхід об'єктивує потребу студентської молоді в індивідуальній активності, прояв «самостійності» та право на самовизначення, самовираження й самореалізацію.

Упровадити другу педагогічну умову формування комунікативних здібностей (м'яких навичок) у процес підготовки медичних сестер до професійної діяльності дозволили такі форми і методи роботи, як: ведення щоденника самоспостережень здобувачами освіти; організація та проведення панельної дискусії «Медична сестра: фахівець і особистість». Також нами був проведений воркшоп «Індивідуальна траєкторія професійного становлення медичної сестри» тощо.

Третя педагогічна умова сприяє формуванню ціннісного самоставлення майбутнього фахівця. Ключовими основами цієї педагогічної умови слугували наукові тези щодо: осмислення дефініції «самоставлення особистості» (І. Бех); значення емоційно-оціночної сфери самосвідомості (В. Вілюнас); визначення шляхів та засобів формування ціннісного самоставлення особистості (Р. Бернс, К. Роджерс); формування професійної свідомості та самосвідомості медичного працівника (М. Бабиць, І. Сірак).

Упровадження третьої педагогічної умови в освітній процес медичних фахових коледжів під час експериментальної діяльності відбувалося завдяки спеціально розробленій системі тренінгів, як-от: «Професійне спілкування», «Комфортна комунікація», «Засоби налагодження етичної професійної комунікації»

та ін.). Доцільним також, на нашу думку, було використання ділових ігор, моделювання навчальних ситуацій під час аудиторних занять.

Реалізація *четвертої педагогічної умови* забезпечувала посилення розвитку таких умінь майбутніх медичних сестер, як: здатності обирати адекватну стратегію і тактику поведінки під час спілкування; саморегуляції та контролю власних емоцій, висловлювань та дій; попередження конфліктів, конструктивного розв'язування конфліктних ситуацій; володіння мімічними засобами спілкування (мімікою, жестами, пантомімікою, контактом очей, дистанцією); збагачення вербального інструментарію навичками асертивності. Із метою впровадження четвертої педагогічної умови у процес підготовки медичних сестер до професійної діяльності нами були використані такі форми роботи, як: проблемні лекції, лекції-дискусії, дебати, диспути, ділові та рольові ігри, а також кейс-метод та творчі завдання.

Отже, переконані, що сукупність педагогічних умов, які впроваджувалися в освітній процес медичних фахових коледжів завдяки спеціально підібраним формам, методам та прийомам, безперечно, сприятиме вдосконаленню професійної підготовки майбутніх медичних сестер.

Висновки. Здійснена нами дослідницька діяльність засвідчила актуальність проблеми формування комунікативних здібностей (м'яких навичок) майбутніх медичних сестер під час підготовки до професійної діяльності. Ми виявили необхідність в обґрунтуванні педагогічних умов, пошуку форм, методів і прийомів оптимізації досліджуваного феномена в освітньому середовищі медичного фахового коледжу. Для реалізації мети дослідження нами було проаналізовано психолого-педагогічну літературу. Науковий доробок сучасних вітчизняних та закордонних фахівців дозволив виокремити сукупність педагогічних умов, які, на нашу думку, сприятимуть ефективній реалізації процесу формування комунікативних здібностей (м'яких навичок) майбутніх медичних сестер на основі особистісно орієнтованого підходу в медичному фаховому коледжі. Також нами запропоновано сукупність педагогічних умов формування досліджуваного феномена, що впроваджується в освітній процес медичного фахового коледжу за допомогою системи методів та прийомів (традиційних та інноваційних).

Перспективи подальших досліджень в означеному напрямі вбачаємо в апробації ефективності обґрунтованих нами педагогічних умов формування комунікативних здібностей (м'яких навичок) медичних сестер на засадах особистісно орієнтованого підходу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19.11.1992 № 2801-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text> (дата звернення: 05.01.2025).

Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 05.01.2025).

Про фахову передвищу освіту: Закон України від 06.06.2019 № 2745-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>

laws/show/2745-19#Text (дата звернення: 05.01.2025).

Лісна-Міський, Н. Є. (2016). Загальна характеристика формування професійної компетентності майбутніх фахівців сестринської справи. *Збірник наукових праць Херсонського державного університету. Серія «Педагогічні науки»*. Вип. 72 (1). С. 122–126. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znppn_2016_72%281%29_26 (дата звернення: 12.01.2025).

Білавич, Г. В., Барпій, М. А., Гречаник, Н. Ю., Гнатишин, С. І. (2022). Формування комунікативної компетентності здобувачів вищої освіти. *Медицина освіти*. № 4. С. 77–81. DOI: 10.11603/m.2414-5998.2022.4.13635.

Демянчук, М., Поліщук, О., Романишина, Л. (2022). Проблеми підготовки медичних сестер в медичних коледжах і академії на сучасному етапі розвитку медичної освіти. *Physical Culture and Sport: Scientific Perspective*. № 3–4. С. 102–107. DOI: 10.31891/pcs.2022.3-4.14.

Дударева, Т. В., Бількевич, Н. А. (2023). Комунікативна компетентність медсестри – підходи до формування на додипломному етапі навчання, проблеми та перспективи. *Медсестринство*. № 3–4. DOI: 10.11603/2411-1597.2023.3-4.14556.

Етичний кодекс медичної сестри України. (2016). URL: http://medmedsestrunstvo.blogspot.com/2016/03/blog-post_16.html (дата звернення: 04.01.2025).

Мелега, К. П., Русин, Л. П. (2019). Концептуальні засади підготовки магістрів медсестринства у ДВНЗ «УжНУ» в контексті побудови нової моделі медсестринства в Україні. *Медсестринство*. № 3 (56). С. 96–101.

Сидоренко, П. І., Варава, О. Б., Червона, О. Є. (2011). Розвиток самостійного творчого пізнання як чинник активізації професійної підготовки майбутніх медичних сестер. *Вища освіта в медсестринстві: проблеми і перспективи*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Житомир, 10–11 листоп. 2011 р.). Житомир. С. 226–229.

Шатило, В. Й., Заболотнов, В. О., Гордійчук, С. В. та ін. (2020). Досвід та наукометричні показники якості підготовки магістрів спеціальності «Медсестринство». *Збірник матеріалів I Міжвузівської науково-практичної конференції з міжнародною участю, «Актуальні питання підготовки та наукової діяльності магістрів галузі знань «Охорона здоров'я»*. Житомир – Ужгород. С. 4–8. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/32842/1/dosvid.pdf> (дата звернення: 12.01.2025).

Шегедин, М. Б. (2003). *Медсестринство в Україні: навчальний посібник*. Тернопіль: Укрмедкнига. 280 с.

Яковець, О. В. (2011). Самостійна робота як важливий чинник у формуванні професійних умінь студентів медичних коледжів. *Вища освіта в медсестринстві: проблеми і перспективи*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Житомир, 10–11 листоп. 2011 р.). Житомир. С. 261–263.

REFERENCES

Osnovy zakonodavstva Ukrainy pro okhoronu zdorovia: Zakon Ukrainy [Fundamentals of the Legislation of Ukraine on Healthcare: Law of Ukraine] vid 19.11.1992 № 2801-XII. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/>

show/2801-12#Text (Accessed 05.01.2025). [in Ukrainian].

Pro vyshchu osvitu: Zakon Ukrainy [On Higher Education: Law of Ukraine] vid 01.07.2014 № 556-VII. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (Accessed 05.01.2025). [in Ukrainian].

Pro fakhovu peredvyshchu osvitu: Zakon Ukrainy [On professional pre-higher education: Law of Ukraine] vid 06.06.2019 № 2745-VIII. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19#Text> (Accessed 05.01.2025). [in Ukrainian].

Lisna-Miskiv, N. Ye. (2016). Zahalna kharakterystyka formuvannya profesiinoi kompetentnosti maibutnikh fakhivtsiv sestrynskoi spravy [General characteristics of the formation of professional competence of future nursing specialists]. *Zbirnyk naukovykh prats Khersonskoho derzhavnogo universytetu. Seriya «Pedahohichni nauky»*, issue 72 (1), pp. 122–126. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znppn_2016_72%281%29_26 (Accessed 12.01.2025). [in Ukrainian].

Bilavych, H. V., Bahrii, M. A., Hrechanyk, N. Yu., Hnatyshyn, S. I. (2022). Formuvannya komunikativnoi kompetentnosti zdobuvachiv vyshchoi osvity [Formation of communicative competence of higher education applicants]. *Medychna osvita*, no. 4, pp. 77–81. doi: 10.11603/m.2414-5998.2022.4.13635. [in Ukrainian].

Demianchuk, M., Polishchuk, O., Romanyshyna, L. (2022). Problemy pidhotovky medychnykh sester v medychnykh koledzhakh i akademii na suchasnomu etapi rozvytku medychnoi osvity [Problems of training nurses in medical colleges and academy in current state of medical education development]. *Physical Culture and Sport: Scientific Perspective*, no. 3–4, pp. 102–107. doi: 10.31891/pcs.2022.3-4.14. [in Ukrainian].

Dudarieva, T. V., Bilkevych, N. A. (2023). Komunikativna kompetentnist medsestry – pidkhody do formuvannya na dodyplomnomu etapi navchannia, problemy ta perspektyvy [Communicative competence of a nurse: approaches to formation at the undergraduate stage of education, problems and prospects]. *Medsestrynstvo*, no. 3–4. doi: 10.11603/2411-1597.2023.3-4.14556. [in Ukrainian].

Etychnyi kodeks medychnoi sestry Ukrainy [The Code of Ethics of the Nurse of Ukraine]. (2016). Available at: http://medmedsestrunstvo.blogspot.com/2016/03/blog-post_16.html (Accessed 04.01.2025). [in Ukrainian].

Meleha, K. P., Rusyn, L. P. (2019). Kontseptualni zasady pidhotovky mahistriv medsestrynstva u DVNZ «UzhNU» v konteksti pobudovy novoi modeli medsestrynstva v Ukraini [Conceptual bases of training masters of nursing at the Uzhhorod National University in the context of building a new model of nursing in Ukraine]. *Medsestrynstvo*, no. 3 (56), pp. 96–101. [in Ukrainian].

Sydorenko, P. I., Varava, O. B., Chervona, O. Ye. (2011). Rozvytok samostiinoho tvorchoho piznannia yak chynnyk aktyvizatsii profesiinoi pidhotovky maibutnikh medychnykh sester [Development of independent creative cognition as a factor of activation of professional training of future nurses]. *Vyshcha osvita v medsestrynstvi: problemy i perspektyvy: materialy Vseukr. nauk.-prakt. konf. (Zhytomyr, 10–11 lystop. 2011)*. Zhytomyr, pp. 226–229. [in Ukrainian].

Shatylo, V. Y., Zabolotnov, V. O., Hordiichuk, S. V.

et al. (2020). Dosvid ta naukometrychni pokaznyky yakosti pidhotovky mahistriv spetsialnosti «Medsestrynstvo» [Experience and scientometric indicators of the quality of training of masters in the «Nursing» speciality]. *Zbirnyk materialiv I Mizhvuzivskoi naukovo-praktychnoi konferentsii z mizhnarodnoiu uchastiu, «Aktualni pytannia pidhotovky ta naukovoї diialnosti mahistriv haluzi znan «Okhorona zdorovia»*. Zhytomyr – Uzhhorod, pp. 4–8. Available at: <http://eprints.zu.edu.ua/32842/1/dosvid.pdf> (Accessed 10.01.2025). [in Ukrainian].

Shehedy, M. B. (2003). *Medsestrynstvo v Ukraini*

[Nursing in Ukraine]: navchalnyi posibnyk. Ternopil: Ukrmedknyha. [in Ukrainian].

Yakovets, O. V. (2011). Samostiina robota yak vazhlyvyi chynnyk u formuvanni profesiinykh umin studentiv medychnykh koledzhiv [Independent work as an important factor of formation of professional skills in medical students]. *Vyscha osvita v medsestrynstvi: problemy i perspektyvy: materialy Vseukr. nauk.-prakt. konf.* (Zhytomyr, 10–11 lystop. 2011). Zhytomyr, pp. 261–263. [in Ukrainian].

Дата надходження до редакції: 29.04.2025